

ПОКАЈАЊЕ ОД ГРЕХА

[Српски – Serbian – صربي]

Ахмед Ферид

Ревизија и обрада:

Ирфан Клица

Амра Дацић

Љубица Јовановић

Фејзо Радончић

2015 - 1436

IslamHouse.com

﴿أهمية التوبة﴾

« باللغة الصربية »

أحمد فريد

مراجعة :

عرفان كليسا

عمرة دانسيثش

يوفانو فيتس ليوبيتسا

فيزو رادوتشيش

2015 - 1436

IslamHouse.com

ПОКАЈАЊЕ

Покајање од греха, обраћањем Ономе који зна све тајне и опрашта грехе, почетак је пута побожних, капитал победника, први корак оних који истину траже, кључ за извођење на прави пут залуталих, полазиште одабраних и прибежиште Богу блиских.

Покајање је прва, средња и последња станица у животу човека. Побожан човек је од покајања нераздвојан. Оно га прати све до смрти. Чак, и кад пресели у другу кућу, оно иде са њиме и у стопу га прати. Укратко, покајање је и почетак и крај пута. Узвишени Бог о покајању каже:

И сви се Богу покајте, о верници, да бисте постигли оно што желите! (Кур'ан, поглавље Светлост, 31)

Овим одломком у наведеном поглављу, објављеном у Медини, Узвишени Бог се обраћа верницима и Својим најодабранијим створењима и наређује им да Му се покају. Ова заповед долази након што су поверовали, толико претрпели, Хиџру учинили и на Његовом се путу против непријатеља

борили. У њему је успех условљен покајањем од греха, с додатном погодбеном честицом "можда" у значењу: ако се покајете, можете се надати успеху. Другим речима, то значи да се успеху могу надати само они који се Богу за своје грехе покају. Нека нас Бог од таквих учини! Узвишени каже:

А они који се не покају - сами себи чине неправду. (Кур'ан, поглавље Ел-Хуџурат, 11)

Тако је Бог све људе поделио на две врсте: оне који се за своје грехе кају, а то су они који ће постићи оно што желе, и оне који се не кају, који себи неправду чине. Треће врсте нема. Пада у очи да је непокајање за грехе, Узвишени именовано неправдом (насиљем), а како би се другачије и могао именовати онај ко не позна свога Господара, па према томе ни себе, услед чега не признаје своје грешке и за њих не моли за опрост?! Како, када је сам Божији Посланик, мир над њим, рекао: "О људи, покајте се Богу, јер, тако ми Бога, и ја Му се сваки дан кајем преко седамдесет пута!" Ово упркос томе што је од свих створења најбоље познавао Узвишеног Бога.

Покајање од греха је, дакле, човеково обраћање Богу са молбом да их опрости и чврста

одлука да више никада неће ићи путем оних који су против себе Божију срџбу изазвали нити оних који су залутали.

Предуслови за ваљано покајање

Уколико се човек огрешио према Узвишеном Богу, предуслови за ваљаност његовог покајања су: искрено кајање за учињени грех, одустајање од даљњег чињења греха и чврста одлука да се то више никада неће поновити.

Без кајања нема ваљаног покајања, јер је некајање за ружно дело најбољи доказ да је човек са њим задовољан и спреман да поново га учини. С друге стране, уз неодустајање од греха и наставак његовог чињења, незамислива је ваљаност покајања.

Што се трећег предуслова за ваљаност покајања тиче, тј. чврсте одлуке да се он више никада неће поновити, он се, у првом реду, темељи на искрености намере и одлучности да се дато обећање одржи.

Неки исламски учењаци као предуслов наводе и непонављање истог греха и тврде да је његово

понављање доказ да покајање није било ваљано и исправно. Међутим, већина исламских учењака сматра да ово последње није предуслов за ваљаност покајања, наводећи као пример изреку: "Колико је само оних који, иако воле своје здравље, једу оно што је по њега штетно."

Уколико се човек огрешио према некоме другом човеку, за ваљаност његовог покајања потребно је да са њим измири рачуне, да поправи оно што је покварио и да му овај опрости учињену му неправду, јер је Божији Посланик, мир над њим, рекао: "Ко је према своме брату учинио неправду и повредио му иметак или образ, нека, колико је је данас, од њега затражи опроста, пре него што нестану и златници и сребрењаци и не остану (за раздуживање) само добра и лоша дела!"

Ово је зато што грех према другој особи подразумева повреду два права: једног према Богу и другог према човеку. За ваљаност покајања од овакве врсте греха, потребно је прво рашчистити рачуне са човеком, вратити му његово право и од њега затражити опроста, а онда се искрено обратити Богу са молбом да му опрости повређено право према Њему.

Неке специфичне врсте покајања

*Уколико је некоме неправда учињена, тако што се о њему огрешило: клеветањем, оговарањем или пањкањем, а да то и не зна, поставља се питање да ли је за ваљаност покајања предуслов упознати га о томе?

Ебу Ханифа, Малик и неки други исламски учењаци, на основу горе наведеног хадиса, су мишљења да је предуслов за ваљаност покајања од таквог греха о томе упознати особу према којој се погрешило и од ње затражити опроста.

Други су мишљења да то није предуслов за ваљаност покајања и да је довољно покајати се пред Богом, с тим да се онај ко је оклеветан или оговаран спомене лепом речју и похвали пред оним истима пред којима је раније оклеветан и оговаран и да се замоли за опрост његових греха. За ово мишљење определио се и Ибн Тејмијја, поткрепљујући га тврдњом да би упознавање о томе онога према коме се погрешило или штетило не би имало никакве користи. Осим тога, Бог то нигде није прописао као потребни поступак, а поготово као обавезу која би се морала испунити.

*Што се тиче покајања онога ко је некога опљачкао, он је прво дужан власницима вратити оно што је опљачкао. Уколико то не може да врати због непознавања власника, њихове смрти и сл., дужан је то у њихово име поделити као милостињу, с тим што ће они на Дан савнавања рачуна (тј. на Судњем дану), имати право да бирају између две могућности: да буду награђени за оно што је он урадио и да све награде за подељену милостињу припадну њима, или да, уместо тога, од његових добрих дела узму онолико колико је вредео њихов иметак, а да награда за милостињу припадне њему. У сваком случају, Божија награда за тако подељену милостињу, неће изостати. У томе смислу се од Ибн Мес'уда приповеда да је од некаквог човека купио слушкињу и да је њен господар, док је овај вагао договорену противредност, отишао и нестао. Ибн Мес'уд га је чекао неће ли се појавити, како би му исплатио договорену цену, све док није изгубио наду да ће се икада појавити. Тада је договорену вредност узео и поделио као милостињу рекавши: "Боже, ово је од слушкиње господара, па ако буде задовољан, нека њему припадне награда, а ако одбије, нека онда припадне мени, а нека он противредност узме од мојих добрих дела!"

*Што се тиче покајања онога ко је од другога узео недозвољену противредност, као што је накнада за продавање вина, за песму или лажно сведочење, па се за учињено дело покајао, а накнада код њега остала, о томе међу исламским учењацима преовладавају два различита мишљења:

По једнима, такву накнаду, уколико се зна да је то његов иметак, треба да се врати ономе од кога је добијена, јер није зарађена на дозвољен начин, с једне, нити се власнику учинила никаква дозвољена и корисна услуга, с друге стране.

По другима, што је по нама исправније мишљење, за покајање је потребно накнаду поделити као милостињу, јер се њеним враћањем првобитном власнику, тај исти власник помаже да и даље греша и да према Богу буде непослушан. Сличан је случај и са оним у чијем иметку има дозвољеног и забрањеног, па не може да тачно разликује шта је стечено на дозвољен, а шта на недозвољен начин. Зато је потребно, а Бог, опет, најбоље зна, да таква особа процени количину иметка коју је стекла на недозвољен начин и да га подели као милостињу, како би преостали део остао чист.

Питање: Какав је положај човека који се покаје за учињени грех? Враћа ли се он после покајања на степен који је имао пре учињеног греха, или не враћа?

Неки исламски учењаци сматрају да се враћа, јер искрено покајање, у потпуности, брише грех и човек постаје чист, као да га није ни учинио.

Други, пак, сматрају да се не враћа, јер положај верника није у стању мировања, него успона. Осим тога, грех не само да човека успорава у успону, него га враћа уназад. Зато, чак, и када се човек за грех покаје, он је у свом успону закаснио за онолико колико је могао да напредује у случају да греха није било.

У вези са овим, Ибн Тејмије каже: "Тачно је да се неки покајници не враћају на положај на коме су били. Исто тако је тачно да неки покајници, не само да се враћају на положај на коме су били, него постижу и већи положај и постају бољи, него што су били пре учињеног греха. Најбоља потврда за то је да је Давид, мир над њим, после покајања постао бољи, него што је био пре греха."

Ибн ел-Кајјим, Бог му се смиловао, у вези са овим, каже: "Овакав случај може да се упореди са

примером путника - намерника који се на своме путу осећа сигурним, па час пожури, час иде обичним ходом, а час застане да се одмори и наспава. И док тако путује, поред пута, у башти пуној цвећа, бунарком и дебелим хладом, изненада угледа погодно место за одмор, те не могавши да одоли, сиђе са пута и упути се према тим прелепим местима. Међутим, тамо га сачека непријатељ, ухвати, стави у окове и силом спречи да настави пут, тако да му се на моменте учини да је са свим готово, да је завршио с путем, да ће бити убијен, бачен дивљим зверима и хијенама да га поједу и да нема никаквог изгледа да стигне до циља према којем је кренуо. И док о томе размишља, одједном, поред себе угледа свога смеоног оца који му развезује ланце, скида окове и саветује да настави пут и да се чува непријатеља, јер ће га непријатељ на путу и даље вребати и заседе му постављати. Уједно, он га охрабрује и даје до знања да му, ако буде опрезан, непријатељ му ништа неће моћи да науди, упозорава га да ће, ако буде неопрезан, поново, напасти, и да ће он да пожури и да га код куће са поклонима чека, па да пожури трагом куда је он прошао. Ако је поменути путник - намерник паметан, бистар, даровит и опрезан, на остатку пута, понашаће се сасвим другачије него раније; биће много бржи,

опрезнији и спремнији да се одупре непријатељу, тако да ће му наставак пута бити бољи, а долазак до циља бржи и сигурнији него што је био.

Међутим, ако и даље буде неопрезан, ако се не буде чувао непријатеља, ако буде скретао с пута и задржавао се, где год му шта западне за око, непријатељ ће га опет напасти па ће поново запасти у невоље, поготово уколико се не могне одупрети присећања лепоте баште, њеног мириса, хладовине и бунара. У том случају, изгубљено време, не само да неће моћи да надокнади и да стигне на време, као да наведеног није било, већ ће долазак до циља бити неизвештан."

Искрено покајање

Узвишени Бог каже:

О ви који верујете, учините покајање Богу искрено, да би Господар ваш преко ружних поступака ваших прешао и да би вас у рајске баште, кроз које реке теку, увео. (Кур'ан, поглавље Забрана, 8)

Од Ебу Муса ел-Еш'арије се преноси да је Веровесник, мир над њим, рекао: **"Узвишени Бог преко ноћи пружа руку не би ли се покајао онај ко је грешио преко дана, а преко дана пружа руку не би ли се покајао онај ко је грешио преко ноћи. Тако ће чинити све док Сунце не изађе са Запада."**

Од Ебу Хурејре се преноси да је рекао: **"Божији Посланик, мир над њим, је рекао: 'Ко се искрено покаје пре него што Сунце изађе са Запада, Бог ће му покајање примити и грехе опростити.'"**

Од Ебу Абдуррахмана Абдуллаха б. Омера б. ел-Хаттаба се преноси да је Веровесник, мир над њим, рекао: **"Узвишени Бог од Свога роба прима покајање све док његова (роба) душа не дође до грла."**

Искрено се покајати од греха, значи покајање очистити од сваке врсте потворности, недостатака и онога што га квари.

Ел-Хасан ел-Басри каже: **"Искрено покајање од греха је човеково кајање за оно што је прошло и чврста одлука да више никада неће чинити грехе које је чинио."**

Ел-Келби каже: "Искрено покајање од греха је човеково тражења опроста језиком, кајање срцем и одустајање да их убудуће чини било којим органом тела."

Се'ид б. ел-Мусејјиб каже: "Искрено се покајати за грехе значи сам себе саветовати да се греси више не чине."

Ибн ел-Кајјим каже: "Искреност у покајању за грехе подразумева три ствари:

1. Покајањем обухватити све грехе и не оставити ниједан, а да се за њега не покаје.

2. Бити потпуно одлучан и искрен у тренутном покајању за све грехе, не остављајући никаквог трага колебању, одгађању или одуговлачењу, већ уложити сву вољу и одлучност да то буде одједном и заувек за све грехе.

3. Чишћење покајања од свих недостатака и мрља које нарушавају његову искреност. Осим тога, оно мора бити мотивисано бојазни и страхом од Бога, жудњом за оним што је код Њега и страхопоштовањем према Њему, а не жељом да се сачува лични интерес, неповредивост, положај, власт,

моћ, утицај, иметак, слава међу људима, поштеда од њихове критике и сл. Покајање, такође, не сме бити мотивисано страхом да ће други њим загосподарити, похлепом за овим светом или пак осећајем неуспеха и немоћи и томе слично, јер то све умањује ваљаност покајања и оданост према Узвишеном Богу."

Прва од три ствари односи се на оно за што се човек каје, друга на онога ко се каје, а трећа на Онога коме се са покајањем обраћа. Према томе, ваљано покајање мора бити истинито, искрено и подразумевати све грехе. Нема сумње да овакво покајање, подразумева и упућивање молбе за опрост. Уколико су сви наведени услови испуњени, покајање је потпуно и оно ће, уз Божију помоћ, грехе избрисати.

Човеково покајање Богу условљено је Божијим надахнућем човека да Му се покаје с једне, и Божијим примањем човековог покајања, с друге стране. То значи да је за човеково покајање потребно да га прво Бог надахне и помогне да се покаје, па да му, када се покаје, покајање прими и грехе опрости. Управо на то се алудира у речима Узвишеног:

... а и оној тројници која су била изостала, и то тек онда кад им је земља, колико год да је била пространа, постала тесна, и кад им се било стиснуло у душама њиховим и кад су увидели да нема уточишта од Бога него само код Њега. Он је после њима опростио да би се и убудуће кајали, јер, Бог, уистину, прима покајање и милостив је. (Кур'ан, поглавље Покајање, 118)

У наведеном кур'анском одломку, Узвишени даје до знања да је Његов опрост претходио њиховом покајању и да је, управо то, било оно што их је навело да Му се искрено покају. У томе и лежи тајна Његових лепих имена "Први и Последњи". Он је, дакле, Онај који припрема и који пружа. Од Њега долази и мотив и резултат. Роб је покајник, а Господар онај који надахњује покајањем и прима покајање. Робово покајање је враћање Господару од кога је одбегао, Господару који га је надахнуо и омогућио му да се покаје, с једне, и примио му покајање, с друге стране.

Покајање има свој почетак и свој крај. Почетак му је враћање Богу и слеђење правог пута који му је наређен речима Узвишеног:

"Заиста, ово је прави пут Мој, па се њега држите и друге путеве не следите, па да вас одвоје од пута Његовог!" (Кур'ан, поглавље Ел-Ен'ам 153), а крај враћање Богу на Дан проживљења путем који роба води у Рај. А за оне, који се на овоме свету, Богу врате са покајањем за своје грехе, а на будућем са наградом за добра дела, Узвишени каже:

А онај ко се буде покајао и добра дела чинио, он се, уистину, Богу искрено вратио. (Кур'ан, поглавље Ел-Фуркан, 71)

Недостаци ваљаности покајања

У недостатке ваљаности покајања спадају:

*Недовољна одлучност, нерашчишћеност срца са гресима и његово повремено голицање и прижељкивање да њихову драж и сласт поново осети.

*Човекова безбрижност и убеђеност да се довољно покајао и да му је покајање примљено, као да му је уручена потврда о гаранцији. Напротив, ономе ко се тако понаша, то је најбољи знак да се није ваљано покајао.

*Заслепљеност, нехај и нечињење добрих дела која се нису чинила ни пре учињеног престапа.

Знаци ваљаности покајања

У знаке ваљаности покајања за учињене грехе спада:

*Да човек после покајања буде бољи него што је био пре покајања.

*Да се ниједног тренутка не престане бојати Бога и Његовог искушења, јер га страх мора пратити, све док му анђели, када му буду узимали душу, не кажу:

Не бојте се и не жалостите се, и радујте се Рају који вам је обећан! (Кур'ан, поглавље Објашњење, 30).

Тек када чује да му се ово каже, може да престане да се боји.

*Човеков осећај да му се, у зависности од тежине греха од страха и кајања чупа и цепа срце. Тако је Ибн 'Ујејне протумачио речи Узвишеног:

Зграда коју су они саградили стално ће уносити немир у срца њихова, све док им срца не попуцају. (Кур'ан, поглавље Покајање, 110)

Он каже:" тј. Док не попуцају од покајања, јер нема сумње да страх од жестоке казне изазива његово цепање и чупање. У томе је смисао пуцања срца које се у одломку спомиње, тј. пуцање од кајања и жалости шта је све човек чинио и страха од последица које би га због тога могле задесити. Онај ко не осети страх од пуцања свога срца због претеривања и грешења на овом свету, доживеће његово пуцање на будућем свету, када све изађе на видело, када се истина обестини и када се покорнима за њихова дела предочи награда, а непокорнима за њихова недела казна. Према томе, до пуцања срца, пре или касније, на овоме или будућем свету, неминовно ће доћи."

*Кроз покајање, човеково срце доживљава такву скрханост и сломљеност, какву грешник ни на какав други начин не може доживети, ни кроз изглађивање, ни кроз вежбу, нити кроз саму љубав. Сломљеност срца кроз покајање је нешто посебно. Оно јаче делује него све наведено. Човеков осећај сломљености срца, док стоји пред својим Господаром, је свеобухватан. Он увиђа да је са свих страна

опкољен и да му не преостаје ништа друго, него да скрушено, понизно и послушно, падне пред својим Господарем и да Му се покаје. Његов положај је попут положаја одбеглог роба, када се ухвати и поново доведе пред свога господара, од чије га љутње нема ко заштитити нити поново од њега може да побегне, па му нема другог излаза него да се помири са тим да су његов живот, срећа, успех и спас у господаровим рукама и задовољству, јер је свестан да његов господар зна тежину грешке коју је према њему направио. Све ово, иако воли свога господара, који му је толико потребан, свестан своје немоћи и понизности наспрам господарове моћи и власти над њим.

Човекова покорност, понизност и кајање пред својим господаром, у таквом положају, је највише у његовом интересу, јер се једино на тај начин може умилити господару и поново стећи његово задовољство. Ово је зато што господару, у таквом моменту, од човекове понизности, покајања, признања грешке, падања пред њега и преклињања за опрост, нема ништа драже што би човек могао учинити, нити бољег начина на који би се пред њим могао оправдати.

Најлепше што би човек своме Господару у таквом моменту могао да каже је да Га замоли речима:

"Преклињем Те Твојим величанством и мојом понизношћу да ми опростиш! Тако Ти Твоје моћи и моје немоћи! Тако Ти Твога богатства и мог сиромаштва! Ето, мој лажни и грешни увојак косе је у Твојим рукама! Ти мимо мене имаш још много робова, а ја мимо Тебе немам другог Господара. Од Тебе се другачије не могу спасити, него да се од Тебе склоним код Тебе. Молим Те молбом просјака и преклињем скрушености слуге понизног и послушног! Молим Те молбом уплашеног и немоћног, који је пред Тобом, свој врат погнуо и нос оборио, чије се очи пред Тобом у сузама купају, а срце стрепи,

О ти код кога се склањам и надам,

Код кога заштиту тражим од онога што се бојим.

Кост коју Ти сломиш други не могу наместити,

Нити могу сломити кост коју Ти наместиш."

Ето какви су знаци ваљаног и примљеног покајања. Ко их у своме срцу не може наћи, нека се прихвати исправљања свога покајања. Како је само тешко, на делу, до ваљаног покајања доћи, а како га је само лако утврдити да се, језиком, изговорило!

У чему лежи тајни смисао покајања?

Знај да мудар и проницљив човек, чим погреши, треба да подузме три следеће ствари:

1. Размислити о Божијим заповестима и забранама, јер ће га то навести на закључак и признање пред самим собом да је погрешао.

2. Размислити о Божијим обећањима и претњама, јер ће му то изазвати страх који ће га навести на покајање.

3. Размислити о томе да га Бог у сваком моменту због тога може казнити, да му је остављена могућност покајања и да га је Бог, да је хтео, од тога могао сачувати. Кроз размишљање о томе човек ће се дотаћи многих ствари које воде спознаји Бога,

Његових имена и атрибута, Његове мудрости, милости, опроста, благости и племенитости.

Кроз такву спознају, човек ће, као никада до тада, осетити свој робовски положај наспрам Господара, увидети нераскидиву повезаност Божијих стварања, заповеди, награде, обећања и претњи са Његовим именима и атрибутима, спознати да је то нужна последица имена и атрибута у појавном свету и да свако име и атрибут, неминовно, подразумева да остави свој траг и на њему.

Овакав положај спознаје Божијих имена, човеку омогућава да провири у прекрасне вртове спознаје, веровања, тајни судбине и мудрости, какве се речима не могу изразити и описати.

*Да спозна и увери се у Божију моћ одлучивања, тј. да спозна да је Узвишени Бог Свемогућ, да одређује онако како Он хоће, да је, као такав, Своме робу одредио да се његово срце преврће онако како Он хоће и вољу му управља према ономе чему Он хоће, да се Он уплиће између човека и срца његовог те да је човекова воља ограничена вољом Мудрог и Свемогућег. Наведено је доказ потпуне свемоћи каквом располаже само Бог. Максимално

што неко од Божијих створења може је да са тобом и са твојим телом физички располаже и ради шта хоће, док је учинити човека да жели оно што он хоће и његову вољу подвргнути својој вољи, кадар једино Онај који је свемогућ, тј. Бог. Када човек, као таквог, упозна свога Господара, у наведено се увери својим срцем и душом и види очите доказе Његове, преокупираност Њиме постане му најпреча и најкориснија ствар у животу, па нема када да греши, јер је са Богом, а не са собом.

У знаке човекове спознаје Божије свемоћи у Његовом одређењу, спада и то да схвати да је у својој вољи унапред управљен и потчињен, да је његова моћ у туђој руци, да може бити сачуван само ако га Он сачува, да успе једино ако му Он помогне, и да је он немоћни слабић у руци Свемоћног и Хваљеног.

У доказе Његове свемоћи у одређењу, такође, спада и то да се човек увери и потврди да савршенство, захвала, богатство и свемоћ, у потпуности припадају једино Богу, а да су непотпуност, понизност, мане, неправда и зависност човекове особине. Све што човек више увиђа своју понизност, мањкавост, непотпуност и зависност, све више увиђа доказе Божије свемоћи, савршенства,

славе и богатства и обрнуто. Дакле, што човек мање греши то више увиђа своју понизност, а што више увиђа своју понизност, то више увиђа Божију свемоћ.

*Да спозна Божију доброту према њему, која се огледа и у томе што га покрива, док је према Њему непослушан и док чини грехе, иако Он све савршено види шта све човек ради, па би га, када би хтео пред светом могао када год хоће да осрамоти. Ово савршенство Његове доброте доказ је Његовог имена "Доброчинитељ". С друге стране, Господарева доброта према Своме робу, знак је Господареве апсолутне независности и потпуне зависности људи од Њега. Када човек све ово увиди, забави се размишљањем о благодатима, добротинству, дарожљивости и племенитости свога Господара, па му и не пада на памет да према Њему буде непослушан и незахвалан, тако да стално остаје у друштву са својим Господаром. То је човеку боље и корисније, него упуштати се у грехе и непокорност према својем Господару, јер је човекова заузетост размишљањем о Богу и неосвртање на друге, најузвишенији циљ који може да постигне.

То ни у ком случају не значи да у таквом стању човек заборавља да размишља и о својим гресима.

Напротив, тада се више него икада враћа на своје грехе и због њих каје, јер сво време проводи у робовању онако како му и доликује.

*Кроз све ово, човек увиђа колика је Божија благост према Своме грешном робу, јер му одгађа казну и пружа прилику за покајање, а да хоће, могао би га одмах казнити, али то не чини, јер је Он Благи који, као такав, не пожурује са казном. То човеку пружа прилику да боље упозна свога Узвишеног Господара, значење Његовог имена "Благи", и да размисли о благиости која произилази из Његовог својства "Благост". Ово је зато што су човеково доказивање свог подређеног положаја, кад је у питању и ово Божије име, и из тога получени смисао и корист, као вид мољења за опрост греха, Богу дражи, а човеку бољи и кориснији, него да се пропусте, јер је последица без њеног узрока незамислива.

*Кроз све ово, човек спознаје колика је племенитост његовог Господара зато што од Њега прима оправдање када Му се оправдава, и то искреним покајањем за грехе, а не правдајући се судбином и предодређењем, јер је то својеврстан вид опуштања у расправљање са Богом. Када Господар

прихвати човеково оправдање, оно у човеку покрене тако неодољиву жељу да Бога што више спомиње, хвали и воли, какву никада до тада није осетио. Ово зато што твоја љубав према ономе ко ти је захвалио за учињено добро и још те за њега наградио, а потом ти опростио и није ти узео за зло, када си према Њему погрешιο, мора бити вишеструко већа, него према ономе ко ти је на учињено добро само захвалио. То потврђује свакодневна стварност. Дакле, човеково веровање после покајања за грехе је нешто посебно.

*Затим, да се човек увери у доброту свог Господара, тако што ће да увиди да је једино Он способан да опрости грехе. Божије опраштање човекових греха је чиста доброта, јер и кад би те због твојих греха казнио, опет би био праведан и хваљен. Међутим, Он ти од Себе опрашта, из Своје доброте, а не зато што си Његов опрост нечим посебно заслужио. Зато се у човеку рађа још већа захвалност, љубав, кајање, радост и осећај среће. Све је то резултат спознаје значења Божијег имена "Онај који опрашта", јер све што се човек у ово више уверава, све више и искреније ради у вери своме Господару, а то је најбољи доказ његове љубави и спознаје.

*Осим тога, човек, кроз ово, све више дотерује своју понизност, покорност и послушност пред својим Господаром и увиђа колико од Њега зависи. Ово је посебно важно, ако се има у виду, да душа по својој природи хоће да и она господари и да би, када би којим случајем могла, рекла исто што је рекао и фараон. Међутим, он је смогао па то јавно признао, док други не могу, па то таје. Оно што душу спутава да то не може да учини, није ништа друго него човеково робовање које има четири следећа степена:

Први степен је заједнички за сва створења. То је њихова понизност и зависност од Узвишеног Бога, јер су сва створења и на небесима и на Земљи зависна од Њега, а Он није зависан ни од кога од њих.

Други степен је понизност у покорности и робовању. То је добровољно опредељење и односи се на оне који су Богу покорни и послушни. Зато у њему и лежи срж робовања.

Трећи степен је понизност у љубави, јер је онај ко воли сам по себи понизан. Из тога произилази да је човек понизан у оној мери у којој вољеног воли, као што песник рече:

Код оних који воле, чак су и гробови сиромашни

На њима је и земља другачија него на другим
гробовима.

Четврти степен је понизност у гресима и преступима.

Ако се код човека нађу сва четири наведена степена, његова понизност и послушност према Богу је већа и потпунија, јер према Њему показује више страхопоштовања, љубави, покајања, покорности, зависности и сиромаштва.

*Као што сваки узрок подразумева и своју последицу, тако и Божија лепа имена подразумевају предмет очитовања. Тако Његова имена "Онај који чује" и "Онај који види", подразумевају и онога (или оно) које учињен предметом слушања или гледања, исто као што и Његово име "Онај који опскрбљује", подразумева онога ко је опскрбљен или као што Његово име "Милостиви" подразумева онога коме се смиловао. Исти је случај и са Божијим лепим именима: "Онај који много опрашта", "Онај који даје помиловање" и "Онај који прима покајање", јер она подразумевају онога коме се опрашта, онога коме се даје помиловање и онога од кога се прима покајање. У сваком случају, немогуће је ова имена и атрибуте

лишити објекта на коме се испољавају, јер су то имена савршенства и атрибути узвишености. На то се указује и у речима Божијег Посланика, мир над њим, од кога нико боље не познаје Бога, него што је он познавао. Он је, наиме, рекао: "Тако ми Онога у чијој је руци мој живот, када ви не би грешили, Бог би дао да ви нестанете на Земљи и, уместо вас, довео друге људе који би грешили и за опрост молили, па би им опраштао."

Претпоставимо да у свету потпуно нестане грешења и непослушности. Одмах се намећу питања: Коме би се онда опраштало? Коме би се давало помиловање? Од кога би се примало покајање? Према коме би се показивала милост?

Претпоставимо, исто тако, да у свету потпуно нестане сиромаштва и да сви људи постану здрави и богати. Опет се намеће питање: Шта би онда било са тражењем, мољењем, скрушеним преклињањем, одазивањем, доказивањем доброте и милости, те посебним обасипањем благодатима и показивањем дарожљивости?!

Нека је слављен Онај који се Својим створењима на све могуће начине представио:

... да неверник остане неверник после очигледна доказа, и да верник остане верник после очигледног доказа, - а Бог заиста све чује и све зна.
(Кур'ан, поглавље Плен, 42)

*Највећа тајна која се речима не може изразити, нити алузијом показати, на коју, не само да, на сав глас и на очиглед сведока, позива гласник веровања, већ и срца најодабранијих робова која су посведочила, па су, захваљујући њој, још боље упознала свога Господара, још више Га заволела, с Њим се смирила, у жељи да Га спомињу, потврђујући Његову благод, племенитост и добротинство, упознавајући се са тајном робовања и уверавајући се у истинитост Његове божанствености, су речи хадиса који у својим веродостојним збиркама, преко Енеса б. Малика, Бог био задовољан њиме, бележе и Бухарија и Муслим у коме Божији Посланик, мир над њим, каже: "Бог се више обрадује када се неко од Његових робова Њему покаје, него неко од вас ко на јахалици путује кроз пустињу, па му она побегне одневши на себи сву његову и храну и пиће, па се, изгубивши сваку наду да ће да је нађе, упути према дрвету и, скрхан очајом да ће да нађе своју јахалицу, легне у хлад, и док је у таквом положају, одједном угледа да она стоји поред њега, па је ухвати за узду и

од превелике радости каже: 'Боже, Ти си мој роб, а ја сам Твој Господар!' тј. збуну се од силне радости па погрешу.

Ето, како је Веровесник, мир над њим, објаснио колико Узвишени Господар воли покајање Свога роба. Бог, заиста, воли оне који се често кају и који се много чисте. Та љубав уноси радост каква се само може замислити. Она је већа од радости човека који је пронашао изгубљено средство за преживљење, која ће га довести до краја путовања, након што је био изгубио сваку наду да ће их, заједно са својом јакхалицом, пронаћи. Тако исто, и још више, Господар воли покајање Свога роба када Му се покаје, а роб се не може ничему више обрадовати, него као када нешто, што толико воли, након што је изгубио, поново нађе и постане му на дохват руке.

А шта, тек, мислиш о некоме кога тако волиш, кога је заробио непријатељ, па ти не да да до њега дођеш, а још си сигуран да ће га на најгоре муке ставити и свакојаким патњама подвргнути, поготово, ако си му ти пречи од њега самог, јер си га ти подигао и одгојио?

Шта мислиш, ако би он једнога дана умакао непријатељу и изненадио те, када му се најмање надаш, и то на твоме прагу, ласкајући ти, настојећи да задобије твоје задовољство и молећи за твоју помоћ, падајући лицем на земљу пред твојим прагом, како би се обрадовао ономе кога си за себе одабрао, одгојио и више него икога заволео?

Све ово, иако га ти ниси ни родио, ни створио, ни својим благодатима обасуо, за разлику од Бога који је Свога роба створио, душу му удахнуо, благодатима га Својим обасуо и још хоће да му све то употпуни, како би их овај примио, показивао, на њима Му захваљивао, заволио свога Господара, био Му покоран и обожавао Га, а Његовом непријатељу се супротстављао, мрзео га и према њему непослушан био.

У свему томе покајање има велики утицај. Зато је покајање једно од, Узвишеном Богу, најдражих дела. Молимо Бога да нам омогући да Му се искрено покајемо!